

اگر به مقالات یا مدخل‌هایی که ایشان چه در دایرة المعارف اسلام نوشته و چه آنها که به صورت مستقل چاپ شده نگاه کنید می بینید که ایشان به صورت پراکنده، اجزا و عناصر مختلف تشیع را مطالعه می‌کند و همچنین خواهید دید که ایشان به صورت مستقل وارد متون و به ویژه متون حدیثی شیعه شده و سعی می‌کند مفاهیم و معارف شیعه را از دل خود متون استخراج کند. به هر حال این نوع تحقیقات که انصافاً کار دشواری هم است (به خصوص برای کسی که در دنیای غرب پرورش یافته و با میراث دنیای شیعه آشنایی نزدیکی ندارد) یک رویکرد جدید به شمار می‌رود. به نظر من کارهای کلبرگ در زمینه علم امام کارهایی بسیار دقیق و درخشان است.

البته نمی‌خواهم بگویم نتایجی که گرفته همه درست است اما از لحاظ روش، بسیار قابل توجه و آموزنده است. ایشان همچنین در باب محدث بودن و مسأله تحدیث از سوی خدا، یک مقاله بسیار خوب دارد. مقاله مهمی هم در مورد علم غیب، علمی که ما به آن علم تجدیدی می‌گوییم، نوشته است. علاوه بر آن، ترکیب روایاتی که در باب علم امام دارد، یک نمونه خیلی خوب از مطالعه موردی متن کاوی در تشیع است. ظاهراً پس از کلبرگ کسانی دیگر هم وارد این موضوع شده‌اند. به هر حال این حوزه مطالعاتی هم امروز در غرب روز به روز تقویت می‌شود.

غریب به نظر می‌رسید امروزه طرفداران بیشتری پیدا کرده و چنان که گفته شد، ریشه این سخن را می‌توان در آثار کسانی همچون هاینس هالم و گنوسی‌گری در تشیع دنبال کرد.

اما رویکرد سومی هم در حوزه مطالعات شیعه پژوهی نسل سوم وجود دارد که شاید سرآغاز اصلی آن را ولو به صورت ناقص باید در شخصیت‌هایی مانند اتان کلبرگ پیدا کرد. تا جایی که می‌دانم در حوزه مطالعات شیعه پژوهشی در غرب، کسی پیش از ایشان با این تمرکز روی این رویکرد کار نکرده بود. این رویکرد چند ویژگی دارد: اولاً به جای پرداختن به تئوری و نظریه‌های برون متن و برون تاریخ، تلاشش مطالعه موردی متن و مطالعات تاریخی به صورت جزء به جزء است. بیشتر کسانی که از آنها یاد کردم، طرح‌هایی بیرونی دارند که بر تاریخ تشیع می‌افکنند.

در آثار کلبرگ هیچ طرح پیشینی چه از سنخ باطن‌گرایی و چه از سنخ اعتزال‌گرایی وجود ندارد، بلکه به عنوان یک پژوهشگر، تشیع را از دریچه متن‌های شیعی می‌بیند. میراث شیعی را متن کاوی می‌کند و لذا شاید بتوان پایه‌گذار این روش در غرب را اتان کلبرگ دانست.

ثانیا به جای کلی‌نگری و حتی به جای کلی‌نگری که بخواهد مجموعه تشیع را در یک پهنه کلی ببیند، مطالعات موردی و جزئی را مورد توجه قرار می‌دهد.

اتان کلبرگ | Etan Kohlberg
 اتان کولبرگ اسلام‌شناس و شیعه‌شناس متولد ۱۹۴۳ در تل‌آویواست سال ۱۹۷۱ درجه دکتری را از دانشگاه آکسفورد کسب کرد. موضوع رساله دکتری کولبرگ جایگاه صحابه نزد شیعیان دوازده امامی بود که آن را تحت نظر ساموئل استرن و ریچارد والزر نوشت.

